

कार्यकारी सारांश अहवाल

साखर कारखाना विस्तारीकरण

(७,००० टीसीडी ते ९,००० टीसीडी)

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.

भेंडे, तालुका- नेवासा, जिल्हा - अहमदनगर, महाराष्ट्र

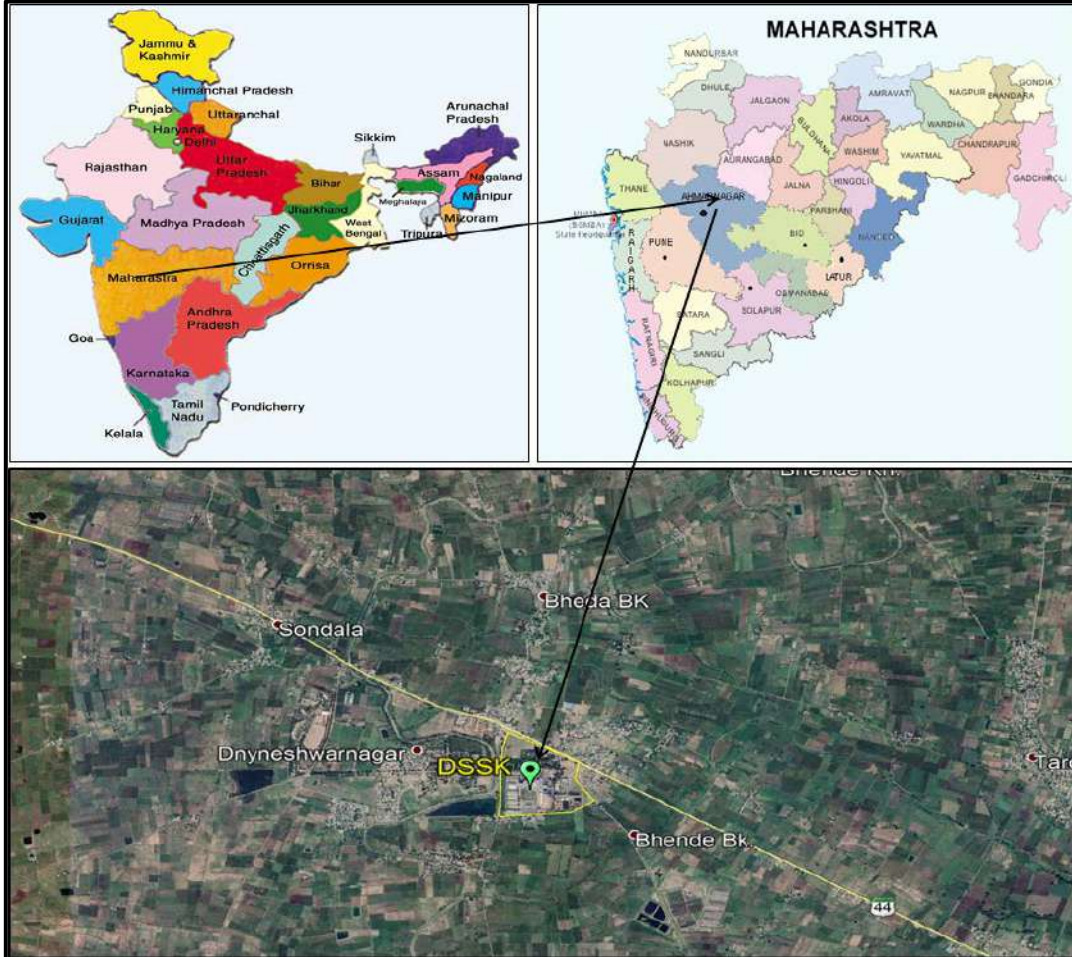
श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते १,००० टीसीडी)

कार्यकारी सारांश अहवाल

१.१. प्रस्तावना

मेसर्स श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि. (डीएसएसके) महाराष्ट्र राज्य सहकारी संस्था १९६० च्या अंतर्गत नोंदणीकृत आहे आणि १९७३ मध्ये त्याची स्थापना झाली.

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि. भेंडे, तालुका नेवासा, जिल्हा अहमदनगर व १९°२६'५९.६५" उत्तर आणि ७५°०२'१३.२७" पूर्व. येथे स्थित आहे. साखर, आसवनी व सहवीज उत्पादन यासारख्या कृषी उत्पादनांच्या विस्तृत श्रेणीतील अग्रणी निर्माता आहे. स्वर्गीय शंकरराव घुले पाटील यांनी केलेल्या प्रयत्नांमुळे कारखान्यांनी आपली उच्च उत्पन्न उत्पादकता सुनिश्चित करून आणि उर्जेची बचत करून, प्रभावी उपाययोजना करून उत्कृष्ट कामगिरी केली आहे.

आकृती १: प्रस्तावित प्रकल्पाचे स्थळ

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते १,००० टीसीडी)

सध्याची कारखाना क्षमता ७,००० टन प्रतिदिन साखर व ३१.५ मेगावॉट सहविद्युत इतकी आहे. एसईआयएए महाराष्ट्राने दिनांक २३ ऑक्टोबर २०१७ रोजी अस्तित्वात असलेल्या ७००० टीसीडी आणि ३१.५ मेगावॉट कोजनरेशन संयंत्राला पर्यावरण मंजूरी दिली आहे.

पर्यावरण वन आणि हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार (एमओईएफ आणि सीसी) च्या इआए अधिसूचना २००६ नुसार प्रस्तावित प्रकल्प विस्तार, 5 (j) ग्रुपमध्ये वर्गीकृत केला आहे, ७००० टीसीडी ते १,००० टीसीडीच्या विस्तारासाठी पूर्व पर्यावरण मंजूरी घेणे आवश्यक असते. त्यानुसार पर्यावरण समितीच्या १४६ व्या सभेमध्ये (दिनांक: ३० जानेवारी २०१८) प्रकल्पाच्या पर्यावरण अभ्यासासाठी अटी व शर्ती मंजूर करण्यात आल्या.

१.२. प्रकल्प माहिती

प्रस्तावित प्रकल्पाचे क्षेत्र उसाच्या शेतीमध्ये समृद्ध आहे आणि वार्षिक उसाची उपलब्धता सुनिश्चित करण्यासाठी पुरेशी सिंचन सुविधा आहे.

तक्ता १: प्रकल्प माहिती

अ. क्र.	विवरण	तपशील
१	प्रकल्पाचे नाव आणि पत्ता- प्रस्तावक	मेसर्स श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि. (डीएसएसके) गाव : भेंडे, तालुका नेवासा , जिल्हा अहमदनगर, महाराष्ट्र
२	प्रकल्प क्षमता	सध्याचे: ७,००० टीसीडी, विस्तार: २,००० टीसीडी साखर उत्पादन सध्याचे : ३१.५ मेगावॉट वीज निर्मिती सध्याचे: ४५ केएलपीडी आसवानी
३	नवीन / विस्तार / आधुनिकीकरण	आधुनिकीकरणाद्वारे विस्तार
४	सध्याची पर्यावरण मंजूरी	७००० टीसीडी साखर, ३१.५ मेगावॉट क्षमतेचे सह विद्युत प्रकल्प प्रकल्पासाठी पर्यावरण मंत्रालयाकडून प्राप्त झालेल्या प्राप्त झाले.
५	संस्थेचे संविधान	सहकारी लिमिटेड.
६	वर्षभरातील कार्य दिवसांची संख्या	साखर प्रकल्प : हंगाम : १६० दिवस सह विद्युत प्रकल्प : १६० दिवस, आसवानी प्रकल्प : २७० दिवस

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते ९,००० टीसीडी)

७	मूळ कच्चा माल	साखर तयार करणारे युनिट: क्षमता ९००० आणि त्यासाठी लागणारे रसायन <table border="1"><thead><tr><th rowspan="2"></th><th rowspan="2">कच्चा माल टन</th><th colspan="3">प्रमाण / दिवस</th></tr><tr><th>विद्यमान</th><th>प्रस्तावित</th><th>एकूण</th></tr></thead><tbody><tr><td>१</td><td>ऊस (टीपीडी)</td><td>७,०००</td><td>२,०००</td><td>९,०००</td></tr><tr><td>२</td><td>गंधक (टन)</td><td>४</td><td>१.१</td><td>५.१</td></tr><tr><td>३</td><td>चुना (टन)</td><td>१.०</td><td>०.६</td><td>१.६</td></tr></tbody></table>		कच्चा माल टन	प्रमाण / दिवस			विद्यमान	प्रस्तावित	एकूण	१	ऊस (टीपीडी)	७,०००	२,०००	९,०००	२	गंधक (टन)	४	१.१	५.१	३	चुना (टन)	१.०	०.६	१.६
	कच्चा माल टन	प्रमाण / दिवस																							
		विद्यमान	प्रस्तावित	एकूण																					
१	ऊस (टीपीडी)	७,०००	२,०००	९,०००																					
२	गंधक (टन)	४	१.१	५.१																					
३	चुना (टन)	१.०	०.६	१.६																					
८	जमीन क्षेत्राची आवश्यकता	प्रस्तावित प्रकल्पासाठी अतिरिक्त जमीन आवश्यक नाही. सध्याचे १३२ हे. उपलब्ध आहे																							
९	प्रस्तावित प्रकल्पासाठी लागणारे मनुष्यबळ	बांधकाम चालू असताना : १०० सध्याचे मनुष्यबळ : २७० आवश्यक मनुष्यबळ : ८०																							
१०	बॉयलरची क्षमता आणि इंधन	विद्यमान : ८० टीपीएच व ४० टीपीएच -२ अनुक्रमे स्टॉक उंची ८० व ७६मीटर असे आहेत.																							
११	पाण्याचा स्रोत	मुळा उजवा कालवा																							
१२	पाण्याची आवश्यकता घनमीटरदिन/	विद्यमान: साखर आणि सह विद्युत प्रकल्प: ७०० घनमीटर विस्तारासाठी: २०० घनमीटर साखर प्रकल्प, विस्तारानंतर: ९०० घन मीटर																							
१३	सांडपाणी प्रक्रिया केंद्र	विद्यमान सांडपाणी प्रक्रिया केंद्राची (ईटीपी)क्षमता १५०० घनमीटर पुरेसा आहे.																							
१४	हरित क्षेत्र विकास	विद्यमान: ४५ हेक्टर, प्रस्तावित: आणखी प्रस्तावित नाही. सध्याच्या झाडांची संख्या ४०,००० आहे																							
१५	प्रकल्पाचे मूल्य	विस्तारासाठी रु .१५ कोटी																							

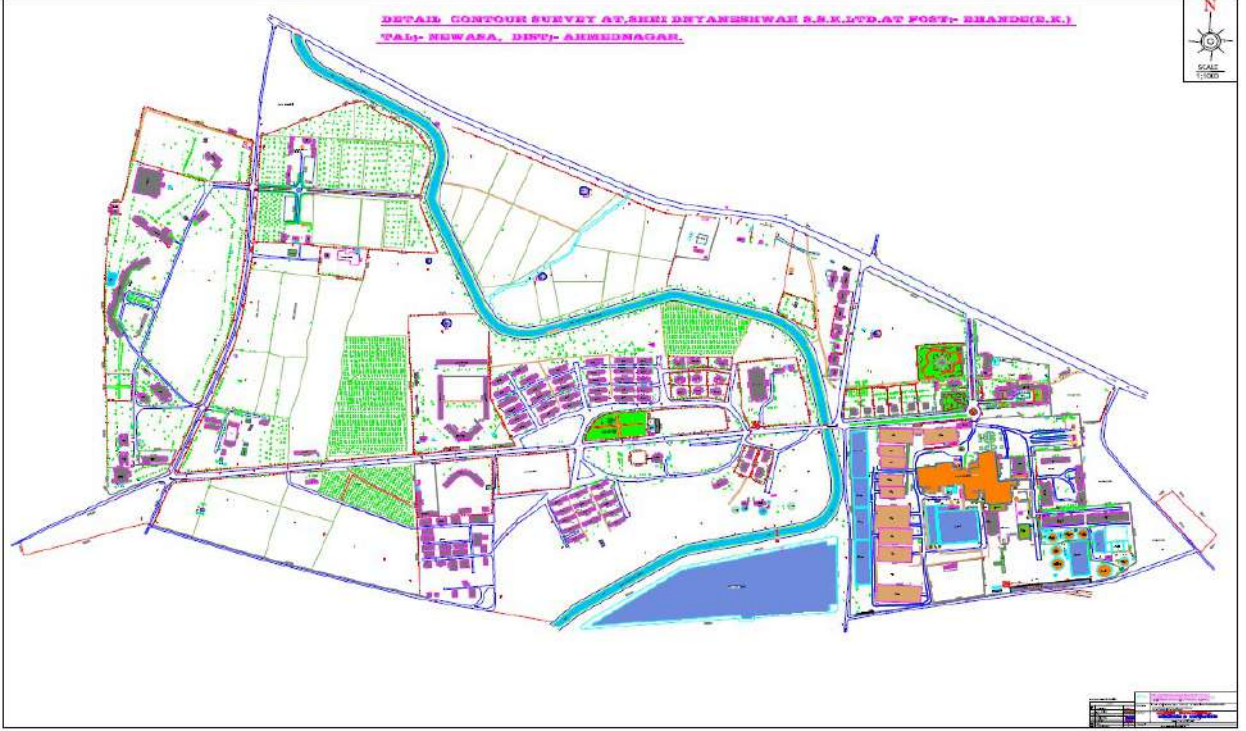
तक्ता २: कारखान्याची सध्याची क्षमता आणि प्रस्तावित विस्तार

आ	उत्पादन	एकक	उत्पादन		एकूण
१	आसवनी	केएलपीडी	४५	--	४५
२	साखर	टीसीडी	७,०००	२,०००	९,०००
३	सह विद्युत	मेगावॉट	३१.५	-	३१.५

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते ९,००० टीसीडी)

प्रकल्प आराखडा

१.३ कच्चा माल

या उद्योगासाठी मुख्यतः ऊस आणि इतर सामग्री जसे सल्फर आणि चुनकळी इ. आवश्यकता आहे.

तक्ता ३: आवश्यक कच्चा माल

अ. क्र.	कच्चा माल	संख्या	स्त्रोत
१	ऊस	९,००० टीपीडी	स्थानिक शेतकरी
२	सल्फर	७.१ टीपीडी	स्थानिक उपलब्ध
३	चुनकळी	१.६ टीपीडी	स्थानिक उपलब्ध

१.४ जमिनीची आवश्यकता

हा प्रकल्प विद्यमान कारखान्यात प्रस्तावित असून त्यासाठी पर्याप्त जागा उपलब्ध आहे. एकूण प्लॉट क्षेत्र १३२ हेक्टर आहे. एकूण प्लॉट क्षेत्राचा वर्णन खाली केलेले आहे;

तक्ता ४: डीएसएसकेचा जमिन वापर

अ. क्र.	जमिन वापर	भूमी क्षेत्र, हे.
१	औद्योगिक क्षेत्र साखर कारखाना आणि सह विद्युत	२०

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते १,००० टीसीडी)

२	डिस्टिलरी	९
३	मोकळी जागा, प्रतिबंधित जागा आणि उसाची बखळ	२२
४	रस्ते	३
५	जलाशय, उपयुक्तता, तळयात भरणे व वेअरहाऊस आणि वखार	३
६	कॉलनी, सांस्कृतिक केंद्र, खेळाचे मैदान, शाळा, महाविद्यालय	१९
७	हरितपट्टा	४५
८	भविष्यातील विस्तारासाठी आरक्षित	११
	एकूण क्षेत्र.	१३२

१.५ पाण्याची आवश्यकता

सध्या साखर कारखान्यासाठी आवश्यक पाणी मुळा उजवा कालाव्यामधून उपलब्ध आहे. कारखान्याकडे सध्या पाणी वापराची पाटबंधारे विभागाची परवानगी आहे. विस्तारीकरण नंतर लागणारे पाणी ९०० घनमी./दिवस हे मुळा उजव्या कालाव्यामधून उपलब्ध होईल.

घरगुती पाणी पुरवठा: फॅक्टरी कामगार व कॉलनीसाठी घरगुती वापरास लागणारे पाणी सामूहिकरित्या ५० घनमी./दिवस पुरवले जाते. सांडपाण्यावर प्रक्रिया प्रणालीमध्ये प्रक्रिया करून ते पाणी बागेमध्ये वापरले जाते. सांडपाणी प्रक्रिया प्रणालीची क्षमता ७० घनमी/ दिवस आहे.

तसेच कारखान्यातून बाहेर पडणाऱ्या सांडपाण्यावर १५०० घन मी/दिवस इतक्या क्षमतेच्या सांडपाणी प्रक्रिया केंद्रामध्ये प्रक्रिया केली जाईल.

१.६ वीज आवश्यकता

सध्या कारखान्याची वीज आवश्यकता एमएसईडीसीएल आणि ३१.५ मेगावॉट वीज बनवणारी ऊर्जा प्रकल्पांनी पूर्ण केली आहे. अतिरिक्त वीज आवश्यकता विद्यमान सह विद्युत युनिटमधून पूर्ण केली जाईल, आवश्यकतेनुसार उपलब्ध वीज प्रकल्पासाठी पुरेशी आहे. पर्यायी व्यवस्था म्हणून, कंपनीने ४०० केव्हीए क्षमतेचे २ डिझेल जनरेटर स्थापित केले आहेत. याव्यतिरिक्त, भविष्यात १,००० डीव्हीए क्षमतेचे १ डीजी सेट स्थापित केले जाईल.

१.७ सार्वजनिक पायाभूत सुविधा आणि मनुष्यबळाचा वापर

रस्ता: उत्पादन आणि तयार झालेल्या वस्तूसाठी आवश्यक कच्चा मालाची फक्त रस्त्यांमधून वाहतूक केली जाईल. कारखान्याला पोहोचण्यासाठी पुरेसे रस्ते उपलब्ध आहेत. राज्य महामार्ग ०.५ किमी दूर आहे.

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते १,००० टीसीडी)

मनुष्यबळ: कर्मचारी, कुशल आणि अकुशल अशा २७० (हंगामी) + ८० (कायमस्वरूपी) = ३५० व्यक्तींची आवश्यकता असेल. सुरक्षितता, पर्यावरण आणि उत्पादन दृष्टीकोनातून आवश्यक असणाऱ्या लोकांसाठी, जवळपास एक लहान वसाहत प्रदान केली जाईल.

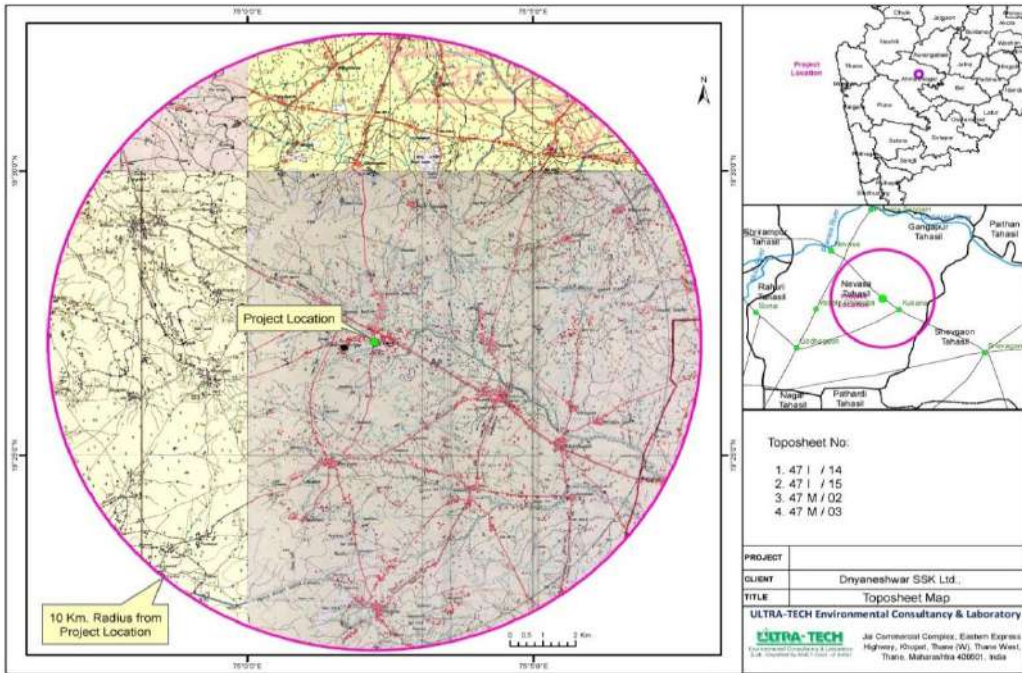
प्रकल्पाचा खर्च:

प्रस्तावित विस्तारासाठी प्रकल्पाची एकूण किंमत 15 कोटी आहे. प्रदूषण नियंत्रणासाठी १.५० कोटी रुपये आहे. आवश्यक परवानग्या मिळाल्यावर एक वर्षात प्रकल्प कार्यान्वित होईल.

१.८ पर्यावरणाची सद्यस्थिती:

प्रकल्प स्थळ आणि त्याच्या सभोवताली पर्यावरणाची घटकांची स्थिती समजून घेण्यासाठी मार्च ते मे २०१८ या काळात सर्वेक्षण करण्यात आले. त्यामध्ये पर्यावरणीय घटक जसे हवा, ध्वनी, मातीची गुणवत्ता, जल गुणवत्ता, जैविक अभ्यास आणि सामाजिक आर्थिक सर्वेक्षण करण्यात आले. प्रकल्पामुळे होणारे परिणाम व त्यावरील उपाय योजना करणे हे प्रकल्पाच्या नियोजन टप्प्यात करणे आवश्यक असते. त्यासाठी प्रकल्प क्षेत्रापासून १०किमी चा त्रिज्येचे अभ्यास क्षेत्र निवडून अभ्यास करण्यात आला. पर्यावरणीय घटकाचा अभ्यास हा मार्च २०१८ ते मे २०१८ या कालावधीमध्ये करण्यात आला.

भौगोलिक पत्रक (टोपोशीट) (एसओआय) स्केल १:५०००० क्र. ४७ आय / १४ , ४७ आय / १५, ४७ एम / २ आणि ४७ एम / ३ यांचा स्थानिक वैशिष्ट्यांसाठी, अक्षांश, रेखांश आणि उपग्रह छायाचित्र नोंदणीसाठी अभ्यास करण्यात आले.

आकृती २: भौगोलिक पत्रक १० किमी त्रिज्या

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते ९,००० टीसीडी)

तक्ता ५: प्रकल्प क्षेत्रातील अस्तीत्वातील जमिनीचे वर्गीकरण

अ. क्र.	वर्गीकरण	क्षेत्र (हे)	क्षेत्र (चौ किमी)	क्षेत्र (%)
१	जल	१५	०.१	०.०५
२	झाडेझुडे	३,४०३	३४	११
३	बरड जमीन	९३९	९.४	३
४	बांधकाम जमीन	२,८३१	२८.३	९
५	मोकळी शेत जमीन	४,१६६	४१.७	१३
६	खुली जमीन	४,५१३	४५.१	१४
७	कृषी क्षेत्र	१३,८४१	१३८.४	४४
८	कापणी जमीन	१,७०८	१७.१	५
	एकूण क्षेत्र	३१,४१६	३१४.२	१००

१.८.१. हवामान

अभ्यास क्षेत्रामध्ये वातावरण मुख्यात्वकरून वर्षभर कमी पावसासह उष्ण आणि कोरडे आहे. तेथे कमी हिवाळी हंगाम आहे आणि तो फार प्रभावी नाही. जून ते सप्टेंबर महिन्यांत दक्षिण-पश्चिम मान्सूनमधून अभ्यास क्षेत्राला बराच पाऊस मिळतो. वारा, आर्द्रता, तापमान, पाऊस यासारखे विविध घटक अभ्यास उद्देशासाठी संदर्भित केले गेले.

१.८.२. वायू गुणवत्ता

अभ्यासाच्या क्षेत्रामध्ये हवेची गुणवत्ता समजून घेण्यासाठी, नऊ स्थाने निवडली गेली, आणि नियमानुसार मार्च २०१८ ते मे २०१८ या कालावधीत सर्वेक्षण करण्यात आले.

धुलीकण पी एम १० : सर्वेक्षणा दरम्यान प्रकल्प ठिकाणी $८० \mu\text{g}/\text{m}^3$ कमाल आणि सुल्तानपूर (एएक्यू-५) $५१ \mu\text{g}/\text{m}^3$ किमान प्रमाण नोंदवलेले आहे. प्रकल्प क्रिया आणि वाहनांच्या हालचालीमुळे प्रकल्प क्षेत्रावर उच्च प्रमाण नोंद केली गेली. २४ तास सरासरीसाठी PM_{10} ची प्रमाण मर्यादा $१०० \mu\text{g}/\text{m}^3$ आहे, म्हणून नऊ स्थानांवर रेकॉर्ड केलेली प्रमाण केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या मर्यादेत आहेत. प्रकल्प क्षेत्रावर जास्त म्हणजे $२९ \mu\text{g}/\text{m}^3$ सल्फर डायऑक्सिडचे प्रमाण आढळले. सोनाड गाव (एएक्यू३) आणि वाकचौरे गाव (एएक्यू९) मधील किमान म्हणजे $११ \mu\text{g}/\text{m}^3$ सल्फर डायऑक्सिडचे प्रमाण आढळले.

१.८.३. ध्वनी गुणवत्ता

एमओईएफ आणि सीपीसीबी मार्गदर्शक तत्वांनुसार ध्वनीचे सर्वेक्षण केले. ध्वनी पातळी अभ्यासण्यासाठी नऊ स्थाने निवडले गेले. ध्वनी सर्वेक्षण, दिवसा ०६:०० ते २२:०० आणि रात्री वेळ -

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.

साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते ९,००० टीसीडी)

२२:०० ते ०६:०० वाजे करण्यात आले. मिळालेल्या परिणामांची तुलना ध्वनी प्रदूषण नियम २००० च्या तुलनेत केली गेली आहे. प्रकल्पाच्या क्रिया आणि वाहनांच्या हालचालीमुळे कारखान्याजवळ सर्वाधिक आवाजाची पातळी नोंद केली गेली.

दिवस आणि रात्र कालावधी दरम्यान सर्व मूल्ये परवांगी मानदंडांच्या अंतर्गत आहेत.

१.८.४. पाणी गुणवत्ता

भूगर्भ जल गुणवत्ता : नमुने ९

- विश्लेषणाचे निष्कर्ष सूचित करतात की पाण्याचा सामू (पीएच) ७.४ ते ७.९ दरम्यान आहे, जे ६.५ ते ८.५ च्या मानकांमध्ये चांगले आहे.
- क्लोराईड्स सर्व ठिकाणी २१ ते २१४ mg/l च्या दरम्यान आढळून आले, प्रकल्प स्थळ (जीडब्ल्यू-१) जवळील विहिरी मध्ये क्लोराईड्स चे २१ mg/l इतके प्रमाण आढळले. तर नागपूर (जीडब्ल्यू-२) येथे २१४ mg/l इतके प्रमाण आढळले. सर्व ठिकाणी क्लोराईड मूल्ये २५० mg/l. च्या परवानगीच्या मर्यादेत आहेत
- सल्फेट १४ ते २२८ mg/l या प्रमाणात आढळून आले. प्रकल्प स्थळ (जीडब्ल्यू-१) येथे १४ mg/l आणि सुलतानपूर (जीडब्ल्यू- ५) २२८ mg/l सल्फेट इतके प्रमाण आढळले. सल्फेट प्रमाण वाढ होण्याची मुख्य कारण शेती क्षेत्रातील रासायनिक खतांचा जास्त वापर यामुळे असू शकते.
- एकूण विरघळले घनपदार्थाचे प्रमाण (टीडीएस) २१२ ते ११५२ mg/l दरम्यान आढळून आले. घोडेगाव (जीडब्ल्यू-४)येथे २१२ mg/l आणि सुलतानपूर येथे ११५२ mg/l प्रमाण आढळून आले.

भू-पृष्ठवरील जल गुणवत्ता : नमुने ; २

कारखान्याजवळून जाणाऱ्या मुळा उजवा कालव्याचे कारखान्या च्या वरच्या बाजूला (एसडब्ल्यू-१) व कारखान्या च्या खालच्या बाजूला (सडब्ल्यू-२) पाण्याचे नमुने घेण्यात आले. त्यामध्ये वरच्याबाजूचा पाण्याचा सामू हा ८.१ तर खालच्या बाजूचा पाण्याचा सामू ७.६ इतका आढळला. दोन्ही नमुन्यांमध्ये बीओडी हा नगण्य मर्यादेच्या खाली असल्याचे आढळले. विरघळलेला ऑक्सिजन एसडब्ल्यू-१ आणि एसडब्ल्यू-२ वर अनुक्रमे ५.२ आणि ५.४ एसडब्ल्यू.आढळला. टीडीएस एसडब्ल्यू-१ आणि एसडब्ल्यू-२ येथे अनुक्रमे ११८ आणि २५२ mg/l आढळला. क्लोराईड्स एसडब्ल्यू-१ आणि एसडब्ल्यू-२ वर अनुक्रमे १२ आणि २२ mg/l प्रमाण आढळले. सल्फेट्स एसडब्ल्यू-१ आणि एसडब्ल्यू-२ येथे अनुक्रमे १० आणि २७ mg/l नोंदविले गेले. अमोनिकल नायट्रोजन एसडब्ल्यू-१ आणि एसडब्ल्यू-२ येथे नगण्य असल्याचे आढळून आले आहे उदा. शोधण्यायोग्य मर्यादेच्या खाली. एसडब्ल्यू-१ आणि एसडब्ल्यू-२ मधील क्रमशः

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.

साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते ९,००० टीसीडी)

७९ आणि १७६ mg/l. कोलिफोर्म बॅक्टेरिया एसडब्ल्यू-१ आणि एसडब्ल्यू-२ वर अनुक्रमे एकूण ११ आणि १२ एमपीएन / १०० मिली. आढळून आले.

वरील निरीक्षणांमधून पाण्याची वर्गश्रेणी 'सी' अंतर्गत येते.

वरील निरीक्षणांमधून असे निष्कर्ष काढता येऊ शकतात की, जीडब्ल्यू-१ आणि जीडब्ल्यू-४ परिमाण मूल्ये आयएस:10500 मानकांनुसार नमूद करण्यात आलेले आहेत. दिलेल्या मर्यादेपेक्षा खाली नोंदवले गेले आहेत; म्हणूनच पिण्यासाठी आणि शेतीसाठी भूजल गुणवत्ता योग्य आहे.

१.८.५ मातीची गुणवत्ता

मातीची गुणवत्ता अभ्यासण्यासाठी प्रकल्पाच्या अभ्यास क्षेत्रामध्ये मातीची ९ नमुने अभ्यासण्यात आले. अभ्यास क्षेत्रातील मातीची पाणी धारण क्षमता हि ५०.४-५९.४ टक्के इतकी आहे. कॅल्शियम आणि मॅग्नेशियमचे प्रमाण अनुक्रमे ४७ ते १०९ mg/kg आणि २८ ते ७५ mg/kg इतके आढळले. सोडियम आणि पोटॅशियमचे प्रमाण अनुक्रमे १३ ते ६३ mg/kg आणि २ ते ३९ mg/kg इतके आढळले. तसेच उपलब्ध नायट्रोजन, फॉस्फोरस आणि पोटॅशियम अनुक्रमे १४१-२२५, ३८-६१ व ६२-६०२ की.ग्रा/हे च्या प्रमाणात आढळले.

१.८.६. जैवपर्यावरण

सर्वेक्षणानुसार पर्यावरणीय माहिती पर्यावरण विभाग भारत सरकार यांच्या मार्गदर्शक तत्वांवर आधारित आहे. अभ्यास क्षेत्रामध्ये कोणत्याही प्रकारचे घनदाट जंगल आढळून आले नाही. वनस्पती सर्वेक्षणादरम्यान काही प्रामुख्याने प्रजाती नोंदविल्या गेल्या. उदा: कडूनिंब, बाभूळ, बेल, पळस, कौपर पाँट, नारळ, आंबा, वड, उंबर, पिंपळ, अशोक इ. वनस्पती व उदा. रुई, जास्वंद, घाणोरी, तरवड सारखी झुडुप वनस्पती आढळल्या. अभ्यास क्षेत्रामध्ये कोणत्याही प्रकारच्या दुर्मिळ, धोक्यात असलेल्या प्राणी प्रजाती आढळल्या नाहीत.

१.८.७. सामाजिक आर्थिक सर्वेक्षण

अभ्यासासाठी प्रकल्पापासून १० किलोमीटर त्रिज्याचे क्षेत्र विचारात घेतले गेले. अभ्यास क्षेत्र नेवासा आणि शेवगावच्या दोन तालुक्यात येते. प्रकल्पाच्या जागेच्या १० किलोमीटर त्रिज्यामध्ये एकूण ३८ गावे आहेत, ज्यापैकी ३६ गावे नेवासा तालुक्यात आहेत आणि शेवगाव तालुक्यात फक्त २ गावे आहेत (मजले शहा आणि भायगाव). अभ्यास क्षेत्रात कोणतेही शहर नाही. श्रीरामपूर शहर प्रकल्पच्या उत्तर पश्चिम दिशेने सुमारे ५० किमी अंतरावर आहे. सन २०११ जनगणना आकडेवारीनुसार, अभ्यास क्षेत्राच्या १० किमी त्रिज्यामध्ये १,०२,१०५ लोकसंख्या आहे.

१.९. पर्यावरणीय परिणाम आणि उपाय

प्रस्तावित विस्तारीकरण करणामुळे सभोवतालच्या पर्यावरणावर दोन टप्प्यात परिणाम होऊ शकतो.

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते ९,००० टीसीडी)

१. बांधकाम टप्प्यामध्ये
२. परिचलन टप्प्यामध्ये

१.९.१. बांधकाम टप्प्यातील परिणाम

विस्तारीकरण हे कारखाना क्षेत्रात करण्यात येणार असल्यामुळे कोणत्याही प्रकारचे बांधकाम करण्यात येणार नाही.

१.९.२. परिचलन टप्प्यातील परिणाम

हवा प्रदूषण :

- नवीन बॉयलर किंवा टरबाईन बसविले जाणार नाही.
- सध्या चालू असलेल्या बॉयलरची क्षमता बसविलेले ४० टी पी एच , ८० टी पी एच ११० टी पी एच आहे.
- बॉयलरसाठी बर्गॅस हे इंधन म्हणून वापरले जाते.
- केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या नियमानुसार ४० टी पी एच व ८० टी पी एच बॉयलर धुरांध्याची उंची ७६ मी इतकी आहे. ११० टी पी एच बॉयलर धुरांध्याची उंची ८० मी इतकी आहे व ९९.९ टक्के कार्यक्षमतेचा ईएसपी बसविण्यात आला आहे.
- ऑनलाईन निरीक्षण प्रणाली स्थापित करण्यात आलेली असून त्याला केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या नियमावलीनुसार प्रदूषण नियंत्रण मंडळासोबत जोडण्यात आलेले आहे.
- धुळीकण उत्सर्जन कमी करण्यासाठी ४५ हेक्टर वर पुरेसा हरित पट्टा विकास प्रस्तावित करण्यात आला आहे.

तक्ता ६: वायू प्रदूषण स्रोत आणि उपाय

अ. क्र.	स्रोत	इंधन	उत्सर्जन	नियंत्रण उपाय
१	४० टीपीएच बॉयलर	उसाची चिपाडे	धूळ, सल्फर डायऑक्साइड आणि नायट्रोजनचे ऑक्साइड	६५ मीटर स्टॅक उंची आणि स्क्रबर
२	८० टीपीएच बॉयलर	उसाची चिपाडे		७५ मीटर स्टॅक उंची आणि स्क्रबर
३	११० टीपीएच बॉयलर	उसाची चिपाडे		८५ मीटर स्टॅक उंची आणि ईएसपी
४	डीजी सेट (२ x ४०० केव्हीए; १ x १००० केव्हीए)	डिझेल		पुरेशी स्टॅक उंची प्रदान केली

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते ९,००० टीसीडी)

ध्वनी:

- कारखान्यातील यंत्रसामुग्रीचे वेळोवेळी परिक्षण करून योग्य वंगण लावून आवाजाची पातळी कमी राहिल याकडे लक्ष ठेवले जाईल. तसेच कंपनी निर्माण करणाऱ्या यंत्रसामुग्रीसाठी वेगळी व्यवस्था करून निर्माण हणारी कंपनी नियंत्रित केली जाईल. त्यासाठी अशी यंत्रे बंदिस्त जागी ठेवण्यात येतील.
- कारखान्यात वापरण्यात येणारी यंत्रसामुग्री उदा. कॉंप्रेसर्स, टर्बाइन आणि जनरेटर इत्यादिचे उत्पादन व पुरवठा पर्यावरण आणि वन मंत्रालय तसेच OHSAS च्या मार्गदर्शक तत्वानुसार बसविले जातील.
- ध्वनीची पातळी जास्त असणाऱ्या विभागामाधील कामगारांच्या सुरक्षेसाठी कानाची संरक्षक पट्टी (इयर मफलर), इयर प्लग, इंडस्ट्रीयल हेलमेट आणि इतर सुरक्षित साधने पुरवण्यात येतील.

पाणी पर्यावरण

- विस्तरीकरणानंतर प्रकल्पासाठी ९०० मी^३ / दीवस इतके पाणी लागेल आणि त्यातून निर्माण होणारे सांडपाणी ७०३ मी^३ / दीवस असेल.
- सांडपाणी प्रक्रिया केंद्राची क्षमता १,५०० मी^३ / दीवस इतकी आहे.
- पाण्याचा वापर कमीत कमी व्हावा यासाठी सतत प्रयत्न करण्यात येतील ज्यामुळे निर्माण होणाऱ्या सांडपाण्याचे प्रमाण कमी होईल. पाण्याचा प्रवाह मोजण्यासाठी प्रवाह मापक यंत्र बसविण्यात आलेली आहे व त्या प्रवाहाच्या नोंदी ठेवण्यात येतील.
- त्याप्रमाणे पाण्यात वापर आणखी कमी व्हावा यासाठी पाणी वापराचे अंकेक्षण (ऑडीट) आवर्ती (पिरीओडीक) पद्धतीने करण्यात येईल.
- १०० % पाण्याचा पुर्नवापर केला जाईल. झीरो लिक्वीड डिस्चार्ज संकल्पना राबवली जाईल.

तक्ता ८: घनकचरा व्यवस्थापन

अ. क्र.	घनकचरा प्रकार	प्रमाण	विल्हेवाट व्यवस्था
१	बर्गॅस	सध्या: ३३६००० मे. टन विस्तारीकरण: ९६००० मे. टन	सहविद्युत प्रकल्पामध्ये इंधन
२	प्रेसमड	सध्या: ४७००० मे. टन विस्तारीकरण: १३६०० मे. टन	कंपोस्ट खत करून शेतीसाठी
३	मळी	सध्या: ४७००० मे. टन विस्तारीकरण: १३६०० मे. टन	आसवणी प्रकल्पामध्ये कच्चा माल
४	ईटीपी स्लज	६ मे. टन/ महिना	कारखान्यातील बागेसाठी तसेच

श्री ज्ञानेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.
साखर कारखाना विस्तारीकरण (७,००० टीसीडी ते ९,००० टीसीडी)

			हरितपट्टा संवर्धनामध्ये खत म्हणून वापरण्यात येईल.
--	--	--	---

१.१० पर्यावरण व्यवस्थापन व खर्चाचे अंदाजपत्रक

तक्ता ९: पर्यावरण संरक्षण उपाययोजनांची किंमत

अ.क्र.	तपशील	भांडवल खर्च (रु. लाख)	आवर्ती खर्च (रु. लाख)
१	वायू प्रदूषण नियंत्रण	-	५
२	सांडपाणी उपचार संयंत्र	-	१०
३	मैलपाणी उपचार संयंत्र	-	२०
४	हरितपट्टा	२०	५
५	व्यावसायिक आरोग्य	२	५
६	पावसाच्या पाण्याची साठवण	५	२
७	पर्यावरण देखरेख	-	५
	एकूण खर्च	२७	५२.०